

ประโยค ป.ธ. ๓
 ปัญหา บาลีไวยากรณ์
 สอบ วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔

๑. ฐานกรณ์ คืออะไร ๆ มีเท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ ง ฉ ณ น ม เกิดที่ฐานไหน เรียกชื่ออย่างไร ๆ
๒. สนธิ กับ สมาส ต่างกันอย่างไร ๆ จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบด้วย ๆ ภาควนฺตฺราโย, ทูรมาคโต, สาทํ เป็นสนธิอะไร ๆ ตัดและต่ออย่างไร ๆ
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้
 - ก. ปฐมาวินัดติ แบ่งเป็นเท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ
 - ข. มโนคณะ ได้แก่ศัพท์อะไรบ้าง ๆ
 - ค. ปุณฺณสังขยา เป็นนามศัพท์ชนิดไหน ๆ
 - ฌ. มยฺ, อิม เป็นศัพท์นามชนิดไหน ๆ
 - ง. อัပ္พยศัพท์ แบ่งเป็นเท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ
๔. อ อาคม และ อิ อาคม ในอาขยาต ลงในวินัดติหมวดไหนได้บ้าง ๆ จงแก้คำที่เห็นว่าผิด ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้ ๆ
 - ก. เอกสุมีปี วเย ปุตุโต วา ฐิตา วา อุบุปฺชเชยฺยุํ ๆ
 - ข. สาท อนาถา วิจฺรณฺตา มหาทุกขํ ปาปฺณนฺติ ๆ
 - ค. ตโยปิ สิกฺขา กถิตาเยว โหติ ๆ
๕. ปัจจัยแห่งกริยาภิกตํ หมวดไหน บอกให้รู้ความอะไร ๆ สนฺติมคฺคณิโยชโก (สงฺโฆ), วิมฺตฺติ, สุวโจ (เถโร) ลงปัจจัยอะไร เป็นรูป และสาธนะอะไร จงตั้งวิเคราะห์ห้มาดู ๆ
๖. อะไรชื่อว่ากัมมชารยสมาส ๆ เฉพาะวิเสสโนภยบท กัมมชารยสมาส กับทวันทวสมาส ต่างกันอย่างไร ๆ ภิกฺขุสงฺฆปริวุโต (ภควา) เป็นสมาสอะไรบ้าง จงตั้งวิเคราะห์ห้มาตามลำดับ ๆ
๗. สมุหัตถธิต เป็นนามหรือคุณ ๆ ต่างจากราคาติตถธิตอย่างไรบ้าง ๆ เวสฺวารชฺชํ, พลวตี (ชฺฆจฺฉนา), เจตสิกํ (กมฺม) ลงปัจจัยอะไร ในตถธิตไหน จงตั้งวิเคราะห์ห้มาดู ๆ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓

ปัญหา บาลีไวยากรณ์

๑. ฐาน คือ ที่ตั้งที่เกิดของอักษร มี ๖ คือ กณฺโ जो คอ ๑ ตาลุ เพดาน ๑ มุทธา ศีรษะก็ว่า ปุ่มเหงือกก็ว่า ๑ ทนฺโต ฟัน ๑ โอฏฺโ जो ริมฝีปาก ๑ นาสิกา จมูก ๑ ฯ

กรณ์ คือ ที่ทำอักษร มี ๔ คือ ชิวฺหามฺชฺฉฺ ท่ามกลางลิ้น ๑ ชิวฺโหปฺคฺคฺ ถัดปลายลิ้นเข้ามา ๑ ชิวฺหคฺคฺ ปลายลิ้น ๑ สกฺกฺจฺจฺจฺ ฐานของตน ๑ ฯ

ง	เกิดในคอ	เรียกว่า กัณฐชะ
ณ	เกิดที่เพดาน	เรียกว่า ตาลุชะ
ณ	เกิดในศีรษะหรือปุ่มเหงือก	เรียกว่า มุทธชะ
น	เกิดที่ฟัน	เรียกว่า ทันตชะ
ม	เกิดที่ริมฝีปาก	เรียกว่า โอฏฐชะ

อนึ่ง พยัญชนะที่สุตวรคทั้ง ๕ นี้ เกิดได้ ๒ ฐาน คือ เกิดตามฐานเดิมของตนและจมูก จึงเรียกว่า สกฺกฺจฺจฺจฺ นาสิกฺกฺจฺจฺจฺ ฯ

๒. สนธิกับสมาสต่างกันอย่างไร สนธิ คือ วิธีต่อศัพท์และอักษรให้เนื่องกันด้วยอักษร เพื่อจะย่ออักษรให้น้อยลง เป็นอุปการะในการแต่งฉันท และทำคำพูดให้สละสลวย ดังเช่น เอตทโวจ ถ้าจะแปลต้องแยกศัพท์ออกจากกัน เป็น เอต อโวจ ฯ

ส่วนสมาสนั้น ย่อนามศัพท์ตั้งแต่ ๒ ศัพท์ขึ้นไปเข้าเป็นบทเดียวกัน ดังเช่น รมฺโง ปฺจฺโต เป็น ราชปฺจฺโต ถ้าจะแปลไม่ต้องแยกศัพท์ออกจากกันเหมือนสนธิ ฯ

ภวตฺวนฺตฺราโย เป็นอาเทสสระสนธิ ตัดเป็น ภวตฺ + อนุตฺราโย สระอยู่หลังอาเทส อฺ ที่ ตฺ เป็น ว เป็น ภวตฺว ลบ อ สระหน้า ที่ ว แล้วต่อเป็น ภวตฺวนฺตฺราโย ฯ

ทุรமாகโต เป็นอาเทศนิกคหิตสนธิ ตัดเป็น ทูร์ + อากโต ถ้านิกคหิต
อยู่หน้า สระอยู่หลัง อาเทศนิกคหิต เป็น ม ต่อเป็น ทุรமாகโต ฯ

สาห์ เป็นโลปสระสนธิ ตัดเป็น สา + อหฺ สระหน้าเป็นทีฆะ และ
สระหลังเป็นรัสสะ ลปสระหน้าแล้วทีฆะสระหลังเป็น อา ต่อเป็น สาห์ ฯ

๓. ได้ตอบคำถามดังต่อไปนี้

ก. ปฐมาวิภคติ แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ เป็น ลิงฺคตุโถ หรือ กตุตา
ที่เป็นตัวประธานอย่าง ๑ เป็น อาลปนํ คำสำหรับร้องเรียกอย่าง ๑ ฯ

ข. มโนคณะ ได้แก่ศัพท์เหล่านี้ คือ มน ใจ, อย เหล็ก, อูร ออก, เจต ใจ,
ตป ความร้อน, ตม มีด, เตช เตช, ปย น้ามน, ยส ยศ, วจ วาจา, วย วย,
สิริ หัว ฯ

ค. ปुरुณสังขยา เป็นนามศัพท์ชนิดคุณนาม ฯ

ฌ. มยฺ เป็นศัพท์นามชนิดปรัสศัพท์นาม อิม เป็นศัพท์นามชนิด
วิเสสนศัพท์นาม ฯ

ง. อพยยศัพท์ แบ่งเป็น ๓ คือ อุปสัค ๑ นิบาต ๑ ปัจจัย ๑ ฯ

๔. อ อากม และ อี อากม ในอาชยาด ลงในหมวดวิภคติดังนี้ คือ

อ อากม ลงในวิภคติหมวด หียตฺตนิ อชชตฺตนิ กาลาติปิตติ

ส่วน อี อากม ลงในวิภคติหมวด อชชตฺตนิ ภาวิสสันติ และกาลาติปิตติ ฯ

ได้แก่คำที่เห็นว่าผิดให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ในประโยคต่อไปนี้

ก. เอกสุมีปี วย ปฺตุโต วา ฐิตา วา อุปฺปชฺเซยฺย ฯ หรือ

เอกสุมีปี วย ปฺตุโต ๑ ฐิตา ๑ อุปฺปชฺเซยฺยํ ฯ

ข. สา อนาธา วิจฺรณฺตฺติ มหาทุกฺขํ ปาปฺณฺตฺติ ฯ หรือ

ตา อนาธา วิจฺรณฺตฺติ มหาทุกฺขํ ปาปฺณฺตฺติ ฯ

ค. ติสุโสปี ลิกฺขา กถิตาเยว โหนฺตฺติ ฯ

๕. ปัจจัยแห่งกริยาภิกก์ แต่ละหมวดบอกให้รู้ความดังต่อไปนี้

อนต ปัจจัย ในหมวดกิตปัจจัย และ มาน ปัจจัย ในหมวดกิตกิจปัจจัย บอกให้รู้ความเป็นปัจจุบันกาล แปลว่า อยู่, เมื่อ

อนีย,ตพพ ปัจจัย ในหมวดกิจปัจจัย บอกให้รู้ความจำเป็น แปลว่า พึง
ตวนตุ, ตาวิ ในหมวดกิตปัจจัย และ ต, ตุน, ตวา, ตวาน ในหมวด
กิตกิจปัจจัย บอกให้รู้ความเป็นอดีตกาล แปลว่า แล้ว ฯ

สนฺติมคฺคณินฺชโก (สงฺโฆ) ลง ญฺว ปัจจัย เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ
ตั้งวิเคราะห์ว่า สนฺติมคฺคเ นิโยเชตฺติ สนฺติมคฺคณินฺชโก (สงฺโฆ)

วิมฺตฺติ ลง ติ ปัจจัย เป็นภาวรูป ภาวสาธนะ ตั้งวิเคราะห์ว่า วิมฺจฺจณํ
วิมฺตฺติ ฯ

สุวโจ (เถโร) ลง ข ปัจจัย เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ ตั้งวิเคราะห์ว่า
สุเขน วฺยฺยเตติ สุวโจ (เถโร) ฯ หรือ ตั้งวิเคราะห์ว่า สุเขน วตฺตพฺโพติ สุวโจ
(เถโร) ฯ

๖. นามศัพท์ ๒ บท มีวิภัตติและวจนะเป็นอย่างเดียวกัน บทหนึ่งเป็นประธาน
คือ เป็นนามนาม บทหนึ่งเป็นวิเสสณะคือเป็นคุณนาม หรือเป็นคุณนาม
ทั้งสองบท มีบทอื่นเป็นประธาน ที่ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่า
กัมมชารยสมาส ฯ

เฉพาะวิเสสโนภยบท กัมมชารยสมาส กับวันทวสมาส ต่างกันดังนี้
คือ วิเสสโนภยบท กัมมชารยสมาส มีบททั้ง ๒ เป็นวิเสสณะ มีบทอื่นเป็น
ประธาน ส่วนวันทวสมาส มีนามนามตั้งแต่ ๒ บทขึ้นไป ที่ท่านย่อเข้า
เป็นบทเดียวกัน ฯ

ภิกฺขุสงฺฆปริวฺโต เป็น ตติยาตปฺปฺริสสมาส มีฉฺฐฐิตปฺปฺริสสมาส
เป็นภายใน ตั้งวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

จ.ตป. ภิกฺขุณฺ สงฺโฆ ภิกฺขุสงฺโฆ ฯ

ต.ตป. ภิกฺขุสงฺฆเนน ปริวฺโต ภิกฺขุสงฺฆปริวฺโต (ภควา) ฯ

๗. สมุหัตถ์ทิต เป็นนาม ๑ ต่างจากราคาทิตถิตดังนี้ คือ สมุหัตถ์ทิต เป็นนามนามอย่างเดียว ลงปัจจัย ๓ ตัว คือ กณฺ ฌ ตา แทน สมุห ศัพท์ เท่านั้น ๑ ต่างจากราคาทิตถิตดังนี้ คือ ราคาทิตถิตเป็นคุณนาม อย่างเดียว ลง ฌ ปัจจัย ใช้แทนศัพท์ทั่วไปมี รตต ศัพท์เป็นต้น ๑

เวสารชฺชํ ลง ฌย ปัจจัย ในภาวัตถ์ทิต ตั้งวิเคราะห์ว่า วิสารทสฺส ภาโว เวสารชฺชํ ๑

พลวตี (ชิกจฺฉนา) ลง วนฺตุ ปัจจัย ในคัทสสัดถิตถิต ตั้งวิเคราะห์ว่า พลํ อสฺสา อคฺคฺถิตี พลวตี (ชิกจฺฉนา) ๑

เจตสิกํ (กมฺมํ) ลง ฉิก ปัจจัย ในตรตยาทิตถิต ตั้งวิเคราะห์ว่า เจตสา วตฺตติติ เจตสิกํ (กมฺมํ) ๑ หรือ เจตสา กตฺ เจตสิกํ (กมฺมํ) ๑